

Jeles András

„A NAP MÁR LEMENT”

Misztérium-játék

1991

Néhány megjegyzés

Az itt következő szöveg - mint minden teátrális megjelenítésre váró matéria - az olvasó számára többé-kevésbé érdekes vagy érdektelen rejtvény lehet, a szakembert azonban közvetlenül érintő partitúra. Csakhogy félő: bizonyos okok miatt-melyek kifejtésére itt nem törekedhetünk - az ilyen szövegek fel-tűnése az adott körülmények között a szakember helyzetét is inkább a rejtvényfejtőéhez, mint a karmesteréhez teszi hasonlatossá. Ha a görög drámai szövegek „olvasásakor” például nem idézhetjük fel a dionüszoszi misztériumok légkörét és a teátrális apparátust, melyek érzékeny összeszövődöttséget mutatnak a görög tragédiával, nos, akkor magát a szöveget is csak kétségek között *figyelhetjük*. Továbbá: ha arra a feladatra gondolunk, melyet például egy nő-dráma szövegének értelmezése jelentene egy kívülállónak, aki nem ismeri a konvenciót és apparátust, mely a szövegek háttérében áll, akkor érzékeltük azoknak az előadásra szánt szövegeknek is a drámai helyzetét, melyek - az itt következő Nizsinszkij-drámához hasonlóan - mostanában keletkeztek, a kívülállóság bélyegét viselik, és arról az ambícióról árulkodnak, hogy archaikus hagyományokhoz kapcsolódjanak, magához a lehetséges teatralitáshoz, függetlenül attól, hogy mostanában az ilyesmi érthető-e vagy sem.

Tehát, ahogy jeleztük, az itt olvasható szöveg éppen ilyen, egy bizonyos színház rejtőzik benne - „mint gím a fekete csalitban” -, de felidézésére, persze, az instrukciók elégtelenek.

A *színpadkép* az alkalmazott „dokumentumok” használatából következik.

A darab nem más, mint Nizsinszkij-monológ összeszerelése de Sade-ból, Borowskiból, Josephus Flaviusból és Ézsaiásból vett idézetekkel. A „partitúra” bizonyos együttállásokat tüntet fel a szövegek között, a majdani rendezőnek tehát ebből kell a szerzői intenciókat kiolvasnia, s jól teszi, ha nagy szabadságot olvas ki magának, hiszen a tulajdonképpeni „darab” a Nizsinszkij-monológ, amelyhez díszletként, térként, zeneként kapcsolódik a másik három szöveg. (Az N. R.-monogram Nizsinszkij feleségét jelöli, de az ő szövegének felhasználását nem tartom elengedhetetlennek.)

Amihez az előadás során ragaszkodni kell - függetlenül az előadás körülményeitől -, az a következő: 1. az Auschwitz-szövegek megjelenítése, előadásmódja nem lehet véletlenszerű, e fragmentumokat korunk manökenjei adják elő, ezek az élő babák, akiknek divatlapok, klipek, hirdetések adják az életteret, tehát nem szabad, itt sem szabad ügyetlenkedni: a babák beszédmódja, intonálása steril, precíz, egy jégcsákány közvetlenségével érint meg. Ugyanez vonatkozik persze a testi jelenlétre is.

A manökenek (nők-férfiak) lényüknek megfelelő térben állnak, amit lehetőleg egy komputertervező ultra-viola hiper-egzakt-digitális ízlése szerint kell kivitelezni. A tér mélységében egy nagyméretű 18. századbeli freskó (gobelin, táblakép stb.) látható - ez a játék során „megelevenedik”. 2. a freskón ábrázolt öt parókás személy mondja a de Sade-szövegeket. A manökenek teréhez egy vivópátszerű kifutó csatlakozik, ezen vonulnak végig a manökenek, hogy szakmájuk hagyományai szerint megmutatkozzanak. 3. mozgásuk minden esetben egy adott ponton rövid időre megtörik, lelassul, „kiakad”, s ez alkalom ad arra, hogy szöveget mondjanak (mást csináljanak), ők éppen az Ézsaiásból vett részleteket.

Nizsinszkij jelenléte, a terekben való mozgatása a rendezői invencióra vár. Közvetlenül kapcsolódik - a térben is - Nizsinszkijhez egy Néma figura, aki a süketnémák intenzív artikulációjával - némán - megismétli a szöveget (Nizsinszkij szövegeit). A Néma figura erős, abortált táncszerű gesztusokat is tesz. Végig jelen van egy karmester is -- a Karmester -, aki egy, csak általa hallható zenét dirigál a nem látható zenekarnak. A Karmester mozgulatai valódiak, tehát egy valóságos zenekar számára szól, s létező zene van a centrumában. (Az előadás megfelelő pontján aztán - mértékkel, rövid időre - ez a zene mindenki által hallhatóvá válhat.) A „partitúra” vendégszövegeinek elvarrása az előadás létrehozóinak feladata lesz.

Nizsinszkij

'egyszerű vagyok
húsból vagyok
értelmes állat vagyok
mosolygok
megértek mindent mert érzek
ismerem a közönséget
szeretem a szegényeket ezért
játszani fogok
játszani fogok a tőzsdén
hogy tönkre tegyem a gazdagokat
a közönségre mosolygok hogy érezzék
én jót akarok
nekem sok cipőm van és nincs többé
szükségem cipőre
ma adtam egy pár cipőt egy asszonynak
rámmosolyodott
a feleségem túl sokat gondolkozik ezért
nincs elég érzése
nem félek attól hogy ő elhagy
de nem szeretnék újból házasodni minden
pénzemet a feleségemnek adtam ő szeret
engem és félti az egészségemet
megmondtam neki hogy váljunk el én majd
találok neki jó férjet és gazdagot
megmondtam neki hogy én nem tudok
tovább így élni ha nem tetszik neki hogy
ha nem tetszik neki az amit teszek
hogypéldául cipőt vagy ruhát adok az
embereknek én nem használlok
annyit és nincs már szükségem ruhára cipőre
én türelmes vagyok
ebéd közben hirtelen feltörtem egy diót a
feleségem nagyon megijedt és azt
mondta hogy szándékosan ijesztettem őt
meg a dióval
nem
én Isten parancsára lettem ideges és
ezért csaptam ököllel a dióra
ezt a töltőtollat a feleségemtől kaptam
karácsonyra
ezt az évenként megismétlődő ünnepet
karácsonynak nevezik a világon ahol
keresztények laknak
a kutyák lovak olyanok mint
a keresztény mártírok
és az emberek is
a feleségem azt hiszi hogy a szeretet
ajándékozásból áll
helyesebb lenne annak adni ajándékot
aki nem tud enni vagy egy öltözet ruhát a
testére venni
nem szeretem a pénzt
az emberek rosszul élnek
szegény ember nem kereshet
a jótékonyági intézmények prosperálnak a
szegények pénzén

A szín sötét. Majd hirtelen erős fény: az élő babák tablója. Ismét sötét, újra az erős fény. Hosszan sötét, majd villanásnyira az erős fény. És így tovább, ebben a szellemben: a váltás pillanata mindig meglepő legyen, és a következő időtartamok merész és ihletett hosszakat jelentsenek. A sötét periódusok alatt a manökenek pozíciója, kifejezése, mentalitása mindannyiszor megváltozik

ELSŐ MANÖKEN *Tehát itt* vagyok a tanfolyamon...

MANÖKENEK *Itt* vagyok a tanfolyamon...

ELSŐ MANÖKEN *Tehát itt* vagyok a tanfolyamon... Roppant fennkölt a küldetésünk...

MANÖKENEK Roppant fennkölt a küldetésünk

Megmutatták a kórházblokkot...
Megmutatták a kórházblokkot...

a kórházblokkot

Megmutatták a kórházblokkot...

MÁSODIK MANÖKEN Megmutatták a kórházblokkot, ahol mi szanitécek...

mi szanitécek...

a szegény csak az egyszerűen adott ajándékot szereti
én Isten ajándéka vagyok
sajnálom hogy csak ilyen kevéske vagyok
nem tudok több lenni
az a lány szegény volt és én csak egy cipőt tudtam neki adni
nincs jó ruhája se de az én ruhám nem való neki ezért szomorú voltam
igaz hogy feleségemnek ostoba dolgokat mond magyarul
de én értek magyarul
a magyar egyszerű nyelv egy érző ember számára
ezért könnyen érthető
én minden nyelven értek
csak kevés szót ismerek
mert a szavak csak használt ruhák nekem meg kell értenem amit az emberek kimondanak
betegnek mutatom magam
hogy bejussak a szegények kunyhójába kiszimatolom a szegényeket mint a prédát szaglászó eb
nem fogok eltévedni
az életet keresem
nincs sok időm félek a hidegtől
azért tettetem magam bolondnak
hogy ne féljenek tőlem
gondolják azt hogy ártalmatlan bolond vagyok olyan bolond vagyok aki szereti az embereket
ez az én örülségem
a szeretetem a többiek iránt
én nem vagyok nézni való látványosság csak érzékeny férfi vagyok
utaztam repülőgépen és sírtam benne a repülőgépek elpusztítják a madarakat az ember lassan már összeházasodik a géppel mint egy nővel és nem tud elválni tőle
nekem nincs szükségem rá hogy túl sokat tudjak
az egyetemisták politikára pocsékolják az idejüket
a politika maga a halál
az emberek elvesztették az útjukat és nem értik egymást néha eszembe jut „de hiszen én is ember vagyok” ezen mindig csodálkozom még felnőtt férfiként is mert gyermekkoromban néztem a kezemet vagy az arcom és azt mondtam „ez egy ember” és akkor is csodálkoztam hogy ez pont én vagyok pedig lehetnék növény bogár vagy egy szürke kő
nem tudom megállítani a háborút
az emberek hol így hol úgy mindenféle módon háborúznak és a háború nem áll meg meg kell állítani a rossz embereket Gyagilev rossz ember
de nem akarom hogy aki rossz azt bántsák Isten adott nekik életet
nem az én hivatásom hogy ítéletet tegyek az Antikrisztus majd átalussza az idejét mint a dolgok a múzeumban
nem szeretem a történelmet

HARMADIK MANÖKEN Megmutatták a kórházblokkot, ahol mi szanitécek...

ELSŐ MANÖKEN Tehát itt vagyok a tanfolyamon, roppant fennkölt a küldetésünk, megmutatták a kórházblokkot, ahol mi szanitécek lakni fogunk. Kimentem valakit keresni, aki elviszi nekem ezt a levelet, de senkit sem találtam, mert én milliós vagyok, itt meg hemzsegnek az ezresek, világos, hogy szóba sem állnak velem...
Csodálatos napok, nincs appel, az ablakból ártatlan látvány tárul elénk, a kremcsit nem látni, az emberek... az emberek...

MANÖKENEK ...Az emberek büszkén mondogatják: „nálunk Auschwitzban”, nem olyan ez, mint Birkenau, nálunk Auschwitzban minden második oszlopon lámpa ég, kettős drótkerítés van meg betonfalak.

MÁSODIK MANÖKEN Nehezen képzelek el a priccsen, a tífusz utáni kopsz fejjel...

... A kultúrblokkban, a könyvtár mellett található a múzeum, elkobzott fényképeket őriznek benne, más semmit, kár. Kiállíthatnák a félig sült embermáját is, aminek bezabálásáért görög barátomat megbotozták...

NEGYEDIK MANÖKEN A lényeg az emeleten van...

MÁSODIK MANÖKEN A lényeg az emeleten van, a legfontosabb...

MANÖKENEK ...vagyis a puff.

MÁSODIK MANÖKEN Vagyis a puff, appel után az ablakokban fejcskék és karocskák láthatók, tíz fejcskét és húsz karocskát látni, nem beszélve az elbeszélő költeménybe illő mellekkel büszkélkedő madámról. A puff körül ácsorog a tábor előkelősége; ha Júliából tíz van, akkor Rómeóból kábé ezer...

ROKOKÓ HÖLGY Végtére is, kedvesem, kételtű állapot vagyok: minden tetszik nekem, minden mulattat, mindenféle módit egyszerre kívánok, azt azonban ismerd el, fivérem, igazi hőbort a részemről, hogy meg akarom ismerni ezt a különöcsőt, aki még életében nem közeledett úgy nőhöz, amint a szokás megkívánja, aki megrogzított szodomita, és nem elég, hogy saját nemét bálványozza, de nőknek csak azzal a kikötéssel enged, ha azon bájaikat kínálják neki, amelyeket a férfiaknál szokott élvezni... (stb.)

MÁSODIK MANÖKEN ...Az ajtóra akasztott Tudnivalók figyelmeztetnek, hogy fajtalanzkodásért sötétzárka jár, ellenben jogában áll a látogatónak ezt meg azt csinálni ennyi meg ennyi percig; dolga végeztével ismét fertőtleníti...

a történelem múzeum az Antikrisztus ott él
mint a moly a szekrényben
nem szeretem a múzeumokat mert
olyanok mint a temető
a temető is az emberek miatt kétségbeejtő
nem a halál miatt
az emberek bemennek a templomba hogy
Istennel találkozzanak
de Isten nincs a templomban
a világ teli van rothadással
de Isten is a világban van
a rothadás mindent tönkretesz
még a fát is
nem akarok udvarias lenni
a népből származom
mindent kimondok
együtt voltam Gyagilevvel
van humorérzésem
ismerem a fogásait
nem félek tőle
jobban ismerem őt mint ő magát
mert én messziről nézek és nem szeretem
saját magam csak annyira szeretem magam
mint egy szegény embert
a spanyolok a bikák véreit ontják
szeretik a pompát és a gyilkolást
vér nap Krisztus és pompa
de a torreador sír mielőtt megöli a
bikát Gyagilev azt mondta hogy a
bikaviadal pompás dolog
én Gyagilevet kihívom viadalra
én vagyok a bika a sebesült bika
Ápis vagyok
vízmadár lilium vagyok
Tolsztoj velem egy időben élt
akik egy időben élnek örömmel üdvözölkék
egymást mint akik egy pályaudvaron
találkoznak szervusz te páfrány szervusz
vízmadár pók lilium bika szervusz Tolsztoj
kérem az embereket hogy ha
engem megöltek ne lincseljék meg
gyilkosomat szervusz gyilkos hát mi
is találkoztunk az időben mint egy
kávéházban
a gyilkos is meghal
akik háborúznak mind gyilkosok
a gyilkosok emberek
én is ember vagyok bár nem értem
a családom azt hiszi hogy nem értem
meg amit magyarul beszélnek
egyszer kávéházba készültem de valami
belső erő visszatartott
be akartam lépni de ellene is szegültem
mikor Gyagilevvel Párizsban voltam
szerettem az utcalányokat
mindenfelé szaladtam hogy olcsó
utcalányokat keressek
tudom hogy mindaz amit tettem szörnyű
volt de hát mindenki csinál bolondságot

ROKOKÓ HÖLGY A férjem már öreg volt, amikor hozzámentem feleségül.
Rögtön az elhaláskor, első éjszaka előadta, mik az ő különcségei, és
együttal biztosított, hogy a maga részéről soha nem fogja gáncsolni az
enyéimet. Engedelmisséget fogadtam neki s azóta mindketten, állan-
dóan a leggyönyörűbb szabadságban élünk. Férjem abban leli kedvét,
hogy szopatja magát, és azzal a valódi furcsasággal toldja meg ezt a haj-
lamát, hogy míg fölé kuporodva - úgy, hogy fenekem épp merőlegesen
legyen az arcára - hevesen szívom heréiből az ondót, szájába kell üríte-
nem a székletem!... ő pedig befalja!

MÁSODIK MANÖKEN Most, hogy látom a krematóriumot, túrkálok a se-
bekben...

HARMADIK MANÖKEN Vannak itt más nők is, a kísérleti nyulak, a mester-
séges megtermékenyítést próbálják ki rajtuk, és tífuszt oltanak beléjük
meg maláriát, láttam a blokkfűhererjüket, zöld vadászruhában jár, fején
sportjelvényekkel díszített tirosi kalap.

MÁSODIK MANÖKEN ...most hogy látom a krematóriumot... a
krematóriumot

turkálók a gennyes
sebekben, tudom mi az eső
és a kenyér,
mi a rabság és a hatalom, csöppnyi megvetéssel nézek a civilekre...

ROKOKÓ HÖLGY Gazdag voltam, fiatal fiúkat fizettem,
akik nem tudták ki vagyok,

csak
tosztak

egyfolytában,
szemrevaló

lakájokkal vettem körül
magam, akik biztosra vehették hogy a legedesebb gyönyöröket ízlelhetik
velem, ha tudnak titkot tartani.

...A kézzel történő kéjszerzésnél úgy járunk el, Eugenie, hogy ütemesen
húzogatójuk föl-le a hírtagot, néhány mozdulat után kilövell belőle a sper-
ma,

eközben a férfi csókolgat bennünket, és nedvével testünknek azt a
részét árasztja el, amelyikhez leginkább kedvet érez (stb.)

MANÖKENEK ...kezdetben egy kis fészkerben
gyilkolták az embereket,

később négy nagyobb
épületet emeltek s megöltek húszezer embert
naponta,

megfelelő irányítással el lehet kerülni a torlódást...

...elmegyünk meghalni, ha a nevünket halljuk,
egy papírról olvassák a neveket...

a
remény

hajtja az embereket a gázkamrába, a

remény

tiltja, hogy lázadjanak, nem

tanított bennünket

senki, hogyan kell a reményt kiirtani, ezért

pusztulunk a gázkamrákban,

milyen eredeti világban élünk,

alig van

valaki Európában, aki ne ölt volna.

az utcalányok kutatója lettem
 féltem hogy az emberek felfedezik amit teszek
 minden nap több ilyen lányt szerettem rosszul
 öltöztem hogy ne ismerjenek fel követtem egy
 lányt akkor észrevettem hogy egy férfi bámul
 rám kocsiában ült feleségével és két gyerekével
 felismertek
 én elpirultam, de folytattam a vadászatot
 egy lány mindenféleképpen meg akart tanítani
 mondtam neki hogy én sajnálom őt és sok
 pénzt adtam neki
 könyörgött hogy maradjak de én magára
 hagytam nem akartam megalázní
 ma húst ettem és vágyódtam egy utcalány
 után rettegek a kéjtől mert tudom hogy mit
 jelent bezártságot jelent
 a kéljgő emberek olyanok mint a rabok
 dögök a rothadásban
 valamennyien egyformák vagyunk
 egy napon megbántottam Lujzát a szolgálót de a
 feleségem rendbe hozta a dolgot megmondta
 Lujzának hogy ideges voltam és eszembe se
 jutott őt megbántani erre a lány szégyenkezve
 hozzám jött és bocsánatot kért kezet adtam és
 megmondtam neki hogy szeretem megértett
 engem és barátok vagyunk majd nekilátok pénzt
 keresni hogy boldoggá tegyem a feleségemet
 szeretnék eleget keresni a számára hogy
 megélhessen ha engem megölnének én nem
 félek a haláltól de a feleségem azt hiszi hogy a
 halál szörnyűsége dolog szeretném ha az
 orvosok látnák az agyam működését
 én természetesen beszélek
 de ők tudatlanságukban ravaszak és
 gyanakodnak magukat sem értik én
 megértem őket félnek
 tudom mit kell tennem
 nem akarom, hogy elzárjanak
 nem fog elhagyni a feleségem
 rettegek attól hogy elveszítsem a munkámat
 szomorú vagyok mindenkit szeretek a
 politikusok mint az orvosok képmutatóak akár
 Gyagilev
 aki nem kívánja az egyetemes szeretetet
 „az egyetemes szeretet”
 ezen ő nevetett
 mert okos és sokat tud
 én félek az okos emberektől
 mert a világ általuk megy tönkre én
 szégyellem hogy önmagamnak
 beszédek mondok
 a beszéd az ész munkája a gyengék fegyvere az
 ész kegyetlen szolga bűvészinás tönkretesz a
 birodalmat
 és az igazság menekül előle
 a gyerekek is félnek az erőszaktól az
 ész erőszak
 a háború alatt mindenki bűnöző volt
 a kormányok védelmezték a bűnözőket mert a
 kormányok bűneit ők hajtották végre
 a kormány

ROKOKÓ FÉRFI ...a nő jobbára úgy helyezkedik el, hogy hasán fekdjön
 az ágy szélén, jól széttárva ülepe két fertályát, fejét alacsonyra tartva. Az
 ember elsőbb elidőz az eléje tárt szép segg látványán, aztán megcsap-
 dossa, fogdossa, olykor meg is korbácsolja, csipkedi, harapdálja, majd
 szájával benedvesíti az édes kis lukat, amelyen be fog hatolni, és nyelve
 hegyével készíti elő a bejutást, ugyanígy bekenyegeti a fúróját is nyállal
 vagy pomádéval és finoman a lukhoz illeszti, amelyen be akar jutni, egyik
 kezével beigazítja, a másikkal a segg két fertályát húzza széjjelebb, és
 amint érzi, hogy vesszője behatolt, heves lökésekkel kell egyre beljebb
 haladnia, gondosan ügyelve nehogy egy jöttányit is visszacsússzék,
 élénken fokról fokra előbbre kell löknie vesszejét, míg célba nem ér...
 (stb.)

ELSŐ MANÖKEN a közbűntényesek
 a közbűntényesek
 a Morgen nach Heimatot éneklük
 a közbűntényesek
 körbejárják a tábor
 „Nagyon jól érezzük itt magunkat”
 mondják
 a közbűntényesek,
 „Vaterland ide, Vaterland oda,
 nélkülünk is elvérzik a haza”
 énekelnek.

MANÖKENEK Hullákat cipelve vonultunk be
 a lágerba
 hallottam
 a mögöttem
 lépkedő
 lihegését,
 azt gondoltam hogy a menyasszonyom
 a menyasszonyom
 is közöttük van,
 a kapu előtt szurony szaladt a
 combomba,
 nagy melegem lett,

MANÖKEN apám
 befutott
 az egyik
 transzporttal,
 meglátott a gázkamra előtt,
 én
 hajtottam
 az
 embereket,
 apám
 nyakamba vetette magát
 csókolgatott,
 és kérdezte hogy
 mi lesz
 mi lesz
 és ő éhes,

bűnöző
 kegyetlen bűvészesek kormányoznak
 Isten nem óvja őket mert ölnek
 én nem kívánok gondolkodni
 felvillanásra várok
 bűnöző vagyok
 mert megölöm az értelmet magamban
 nem használom a gyilkosok szerszámaikat
 megírtam az orvosnak
 jót akarok ezért bolondnak tettem magam
 azt akartam hogy érezze amit gondolok de az
 orvos elmulasztotta
 mert azt gondolta hogy bolond vagyok
 de mikor erre gondolt
 tulajdonképp mire gondolt
 attól félek semmire
 nem akarok szomorúságot a feleségemnek
 az orvos akinek írtam német
 ingyen kellene dolgoznia mert gazdag ember
 nem ad pénzt a szegény németeknek elhalnak
 a koplalásban
 a népnek nincs szüksége kormányzásra
 a szeretet le fogja rombolni a kormányokat
 kénytelen leszek elmenni
 a poggyászom már csomagolva van
 én gyógyíthatatlan vagyok
 mert nem kívánom hogy meggyógyuljak nem
 félek semmitől kivéve az érzés halálát az ész
 ostobaság
 az az ember aki mindent az érzésekre alapít
 nem ijesztő
 én nem akarok rosszat
 megyek és megcsókolom a feleségemet
 nincs a lakásban
 egyedül vagyok
 sokat sírok
 de nem akarok síró arcot mutatni
 szegény vagyok
 nem sírok de könnyeket hordozok a szívembe
 sírok nem tudom elállítani a könnyeimet
 ráhullanak a könnyek a bal kezemre és a
 selyemkendőmre
 kárhozott vagyok
 nem akarok alámerülni
 Szeretem Lujzát és Marie-t
 Marie ételt készít nekem
 és Lujza felszolgálja
 aludni szeretnék
 hogy ne látszódjon a kárhozott
 kétségbeesése
 mindenfajta port adnak nekem
 mégsem alszom
 soha nem harcolok az érzés ellen
 mindenkinek vannak érzései
 de senki sem él velük
 engem az érzések tartanak ébren
 transzban vagyok
 az egyszerű érzésektől vagyok ebben az állapotban
 egyszer a hegyek között
 egy útra jutottam amelyik
 felvezetett a csúcsra
 felkapaszkodtam megálltam
 beszédet akartam tartani a hegynek
 de nem tettem nehogy bolondnak tartsanak
 az emberek
 ha beszédet mondtam volna elvesztettem
 volna az emberek szeretetét

„két napja utazunk”
 a kommandóführer
 ordít
 hogy ne álldogáljunk
 mit tehettem
 menj apám
 mondtam
 mosakodj meg
 a fürdőben
 aztán
 aztán majd
 beszélgetünk
 de most nem érek rá
 most nem
 aztán
 és apám bement a gázkamrába

MANÖKEN

Mauthausenben
 karácsony este
 elkaptak két szökevényt
 akasztófát állítottak
 a térre
 a nagy
 karácsonyfa mellé
 az egész
 tábort
 kirendelték
 az akasztáshoz
 a kivégzés alatt
 gyújtották meg
 a gyertyákat
 a fán
 a Lagerführer
 elmondta a karácsonyi prédikációt
 „Aki disznó módra viselkedik
 azzal mi is
 úgy bánunk
 mint egy
 disznóval
 no oszolj”

N. R. ... nővérem megérkezésével belesodródunk a társaséletbe, Vaszlav mindenüvé velünk jött. Spanyol barátaink és Durcal hercegek is megérkeztek és meghívtak teára. A szokásos társaság volt jelen, könnyed hangon beszélgettünk a fegyverszünetről, Chanel új divatházáról, az orosz forradalomról és más eseményekről.

„És ön, Nizsinszkij, mit csinált egész évben? Komponált valamit? Látjuk-e nemsokára a színpadon?” Vaszlav teázott hanyagul hátradőlve a pamlagon. „Komponáltam két balettet, összeállítottam egy új műsort a következő párizsi szezonra, és kipróbáltam színészi képességeimet is: hat hétig az örültet játszottam. Az egész falu, a családom, sőt még az orvosok is bedőltek. Egy ápoló vigyáz rám, masszörnek masszírozva.”

...A hölgyek lelkesedtek. „Milyen érdekes kísérlet, Nizsinszkij! Milyen ötletes, nagyszerű, csodálatos!” Legszívesebben felpofoztam volna őket. Egy idős márkí odaült hozzánk, hogy részletesen kikérdezze, általános tapsvihar tört ki.

Az ápoló ezt mondta nekem: „Madame, én már harmincöt éve ápolok, többet tudok, mint a professzorok, mert nagyobb a tapasztalatom, mert én ápolom a betegeket, én élek velük, míg a tanár urak csak néhány percre néznek be hozzájuk s aztán továbbmennek. Higgye el, kibótt pénz ápolót tartani Nizsinszkij úr mellett. Ő a legnormálisabb ember egész St. Moritzban.” Elment, és Vaszlav mint jóbarát lekísérte az állomásra és elbúcsúzott tőle.

...az idő gyönyörű volt, Vaszlav kijelentette, hogy bemutatót rendez St. Moritzban lévő barátai tiszteletére.

Mint futótűz terjedt el a hír, hogy Vaszlav ismét táncolni fog. Megfelelő hely után nézett, a bűbajos Suvretta Házban, a nagyfenyőerdő közepén felfedezett egy nekivaló helyiséget. Hozzálatott a munkához, több száz méter pompás, színdús selymet, bársonyt, lamét hoztak a házba.

...az előadás napja elérkezett. Először történt velem, hogy sejtelmem

így a hegy szeretetét vesztettem el
a hegy csúcsáról le akartam ugrani
Sankt Moritz faluba
de tovább mentem
és egy fához értem
megérintettem a fát
a fa közölte velem
hogy itt senki sem beszélhet
mert az emberi lények nem értik meg
az érzéseket
a beszéd nem érzés
tovább kellett haladnom szomorú
voltam hogy el kell válni
a fától mert a fa megértett
sétáltam ott magasan kétezer méter
magasan egy hangot éreztem meg amely
harsogta Parole
beszélni akartam de a hangom kemény volt
és csak ezt tudtam kiáltani mindenkit
szeretek
és ezért szeretnék nyelveken beszélni
hogyan az emberek értsenek
a kislányom nem beszél oroszul de
szépen énekel orosz dalokat nem
vagyok sem orosz sem lengyel
ember vagyok
szeretem a Földet
Gogol szerette Oroszországot
így vagyok vele én is
Oroszország többet érez
mint más országok
az országok anyja és szenved
az anyám ott van Oroszországban
az orosz nép olyan mint a gyerek
én tulajdonképpen nem szeretem a jogokat
mert valójában senkinek semmi joga sincs
nem szeretem az emberek törvényeit
Gyagilev nem akart fizetni nekem
elkérte amit kerestem
a munka az életembe került
ingyen adtam az életemet
egy este sétálni mentem a dombra
a Sion-hegyen fáztam éreztem
hogyan le kell térdelnem gyorsan
letérdeltem és aztán
éreztem hogy kezemet rá kell támasztanom a
óra ezt megtettem
hirtelen fájdalmat éreztem
és felkiáltottam
aztán felemeltem a kezemet egy
csillagra néztem mely nem kívánt jó
estét nekem megrémültem és futni
szerettem volna
de nem tudtam mert a térdem
megdermedt a havon
nem tudtam mit kell tennem
és nem tudtam okát adni lassúságomnak
néhány perc múlva megfordultam
és megláttam egy házat
zárva volt és ablakait befüggönyözték
kicsit távolabb egy másik ház
amelynek tetejét jég borítja
rémületet éreztem és haragomban
felkiáltottam „Halál!”
nem tudom mi volt abban a jéggel borított

sem volt másorról, de nem törődtem ezzel. Biztosra vettem, hogy gyönyörű lesz. Vaszlav néhány nappal előbb megjegyezte: „Be fogom mutatni, hogyan keletkezik a tánc. Ott fogom megcsinálni a közönség előtt, azt akarom, hogy a néző lássa a munkát. Be fogom mutatni a szenvedést, a létrehozás útvesztőit. Még a jelmezeket is a szemük láttára akarom megcsinálni.”
A szalon közepén állott, és egész végéig anyagot drapírozott magára. Néhány mozdulattal a legkülönbözőbb korok jelmezeit tudta érzékelteni. Az olasz varrónő ott térdelt mellette. és segítette legöngyölni a selymet, és azt mondta, hogy boldogság Nizsinszkij úrral dolgozni.
Ot óra körül hajtottunk át a Suvrettába, Vaszlav hallgatag volt, mint előadás előtt mindig.
Ismerem ezt a hangulatát és tiszteletben tartottam. Mielőtt megérkeztünk, megkockáztattam a kérdést:
„Majd megmondod, mit játszszék Asseo?”
„Majd megmondom neki, ha rákerül a sor! Most ne beszélj! Csened!”
Valósággal rám mennydörgött.
Siettem üdvözölni a vendégeket, mintegy kétszázan gyűltek össze a bálteremben. Sokan jöttek el hivatalosan is, mindenki ott volt, aki csak tehetett. Bert ha Asseo. A neves zongorista már a helyén volt.
Néhány percig vártunk.
Aztán gyakorlóteremben bejött Vaszlav, tudomást sem véve a közönségről Berthához ment. és azt mondta: „Megmondom majd. mit játszszék.” Enn ott álltam a zongora mellett. Mindenki feszült volt.
„Be akarom mutatni önöknek, hogyan élünk, hogyan szenvedünk.” Ezzel felkapott egy széket, leült a közönséggel szemben, és olyan mereven nézett rendre mindenkire, mintha ki akarta volna olvasni a gondolataikat. A közönség templomi csendben ült, vártak.
Es múlt az idő. Egy fél óra is eltelhetett. A közönség teljes mozdulatlanul ült. Enn aggodni kezdtem, amint elfogtam a háttérben álló Bernhard doktor pilantását. Arc kifejezése megerősítette feltételezésemet, hogy gyanúm nem alaptalan.
Asseo óvatosan a Szilfidek, majd a Rózya néhány ütemét intonálta. Azt remélte, hogy ezzel felhívja Vaszlav figyelmét a táncok egyikére.
Talán akkor hozzáfogtam végre. Egészen magamon kívül voltam. Szerettem volna véget vetni a feszültségnek. Odamentem Vaszlavhoz. Megérintettem: „Kérlek, nem kezdenéd el?”
„Hogy mersz zavarni? Nem vagyok gép!”
Kétségbeestem, küszködtem a könnyeimmel. Még sohasem beszélt így velem. Es ennyi ember előtt! Nem tudtam elviselni.
Kimentem a teremből.

MANÖKENEK Senki sem fog tudni rótlunk
túlordítanak bennünket a proféták az
ügyvédek
senki sem fog tudni rótlunk
túlordítanak bennünket a filozófusok a
papok
Túlordítanak bennünket a halottak.

ROKOKÓ HÖLGY ...Minél inkább szeretnék izgalomba jönni, annál inkább vágyódunk heves érzésekre, annál inkább szabad folyást kell engednünk képzeletünknek a legfelfoghatatlanabb dolgokkal kapcsolatban, élvezetünk tehát annak arányában nemesedik majd. hogy mekkora utat jártak be gondolataink és...
ROKOKÓ HÖLGY II. Mennyit haladt előre a selyma ilyen rövid idő alatt! De azt tudod-e, édesem, milyen messzire lehet eljutni az általad megrajzolt úton?
ROKOKÓ HÖLGY Láthatod, hogy föltevésem szerint meddig lehet eljutni...
ROKOKÓ HÖLGY II. A bűnökig, te gonosztevő, a legsötétebb bűnökig.

MANÖKEN
a kapuban
felállított zenekar foxtrotot
és tangót
játszott
a láger
a vonuló emberáradatot nézte igen
áradat
mert éjjel-nappal vonultak
mindkét úton
a rámpa mellé éjjel-nappal
újabb és újabb
vagonok
gördültek
emberek hullottak dőltek
belőlük
másztak ki

házban
talán semmi sem volt
a ház azért volt hogy jég vegye körül
ezután valami melegség fogott el és ez
a meleg hozzásegített ahhoz hogy
felkeljek
a ház elég nagy volt
nem féltem belépni
de azt gondoltam az ember ráér még
belépni ide később
ezért elhaladtam a jéggel borított ház mellett
segítség után vágytam mert nagyon kifáradtam
hirtelen ijesztő erőt éreztem magamban
és rohanni kezdtem
de nem sokáig
rémült voltam a hideg az arcomba vágott
a havon lépkedtem és a lépések csikorogtak
tetszett a hó és figyeltem a csikorogást jólesett a
lépésekre figyelni az életet lehetett figyelni
boldog voltam és már nem fáztam
egy ősvényt láttam a levéltelen fák
közt
a csillagokra néztem és láttam
egyikük nem mozdul
néztem mi lehet vele
sötét úton indultam lefelé
gyorsan haladtam de megakasztott egy fa
és megmentett
egy szakadék szélén álltam
megköszöntem a fának
érezte hogy megállok mellette én
is átvettem a fa melegét aztán
mentem lefelé a dombról házak
jöttek
elmentem egy ház mellett
sírtam
gondolkoztam hogy miért van ez
megéreztem hogy az ilyen házakban az
élet olyan mint a halál
az emberek szórakoznak és az Isten
gyászol
nem az emberek hibája
meghökkenem a szavakon amik jöttek
Sztravinszkij nem szeret mert azt hiszi
hogy helytelenítem az ő céljait ő pénzt és
dicsőséget szeretne én nem kívánom
ezeket
Igor igaz életet él és jó zeneszerző
de nem gondolkozik az életről
ő azt hiszi hogy én ostoba fickó vagyok
nem baj mert szereti a gyerekeket
Pál cásra emlékeztet
de Igot nem fogják megfojtani
mert okosabb mint a cár volt
nagyon ravasz okosan bánik Gyagilevvel
Gyagilev sokszor meg akarta őt fojtani de
Igor száraz ember
az anyák másoknál jobban megértenek
mert életet adnak a gyerekeknek az
anyák mint a forrás
és érzik a halál közelségét hiszen a
csecsemő a halálból jön bölcső és
koporsó ugyanaz
az emberek akár vallásosak akár hívők
Isten nélkül vannak
én anyám nélkül vagyok

lassan haladtak
fogták
egymás kezét
csak hallgató arcukat
fordították felénk
fordították
szánakozva néztek ránk
néha valami kenyeret vetettek
át
nekünk a
kerítésen
a tömeg végén
SS-ek lépkednek
komótosan
jóságos mosollyal serkentik
a hátramaradókat
mutogatnak hogy
már közel van
megveregetik
az SS-ek
egy bácsika vállalát
a bácsika az
árokhoz szalad
lekuporodik
az SS a távolodó csoportra mutat
a bácsika bólint
egészen családias
kommunikáció
a bácsi bólint
igyekszik
ómiatta ne legyen
fennakadás
felrántja a nadrágját
szökdécselve a többiek után fut
az embert elfogja a nevetés
látva
hogyan siet
milyen buta jóakarattal igyekszik ez
a gázba

ZENÉSZEK ...mialatt a Templom égett, a katonák mindent elraboltak, ami-
hez hozzáfértek és százával mészárolták a zsidókat...
Nem irgalmaztak a kornak, nem néztek a méltóságra, válogatás nélkül
öldöstek gyermekeket és aggastyánokat, világiakat és papokat, a hábo-
rú dühe mindenkit egyformán elsöpört...
Míg a római légiók, amelyek zárt falanxokban nyomultak előre, ujjongó
kiáltásokban törtek ki, ugyanakkor felhangzott a tűz és a vas szorítá-
sában vergődő lázadók ordítása, fentről pedig belesírt az elhagyott nép
jajveszélkelése...

...a dombon állók sikoltozásával egybevegyült a városban maradt népek
üvöltése: ezeket az éhség már elsorvasztotta és szinte némává tette, de
a templomtűz láttán még valami keserves nyögést vinnyoztak, s e
keserves hangokat verték vissza a Peraia környéki hegyek...

a bezárt lakásban
az emberek úgy élnek mintha
nem nézne rájuk senki
ha megmondom a teljes igazat
az emberek megölnék
annyit elárulok hogy olyanok mint a
gyerek a bezárt lakásban
és várják
az ismerős léptek kopogását
Isten nem kívánja azt hogy az emberek szenvedjenek
nem tud mit kezdeni
a szenvedéssel
úgy szeretem a feleségem mint az embereket
Tolsztoj sokat írt Istenről
de félt
félelme csinált belőle prédikátort
a hívő és a bátor ember hallgat
Csehov hitetlen volt
de szerette az embereket és mosolygott a
keresztény ember miért nem mosolyog
Csehov Isten kedves gyermeke volt az ő
derűje volt
a legtöbb hívő ügyetlen komédiás
csak saját magukat tévesztik meg
kivételezést akarnak és jóváhagyást
az üres életre
most az a derű milyen dombokon világít a
feleségem beszélt az orvossal
telefonált
semmi aljasságot nem mondott rólam
azt hitte elmentem sétálni
megmondta az orvosnak hogy nagyon tartózkodó
vagyok szinte láttam magam kívülről mondtam „no
ez a tartózkodó
tessék nézni hogyan tartózkodik”
azt is mondta nehéz meggyőzni engem de
majd lassan lassan mindent meg lehet
változtatni
ő jót akar nekem
de téved nem nehéz meggyőzni engem
mindent tisztán látok mint egy
pohár vizet az asztalon
sok pénzt akarok a munkámért
nem akarok elvenni pénzt a kisemberektől
én a magam számára nem kívánom a gazdagságot
de a pénz által szeretetben
részesíthetek másokat
úgy érzem hátulról erős tekintet mered rám
egyesek ártani akarnak nekem
de én nem harcolok
és ellenségeim elveszítik fegyvereiket
vannak emberek akik hajlandók
egy másikat halálra verni
még akkor is ha sehogy sem
védekezik
nem fognak megölni engem
talán csak megsebeznek
igaz már így is sebzett vagyok
a Föld sebei rajtam fekélyesednek ezért
mondom hogy nem lehet engem
meggyógyítani
nem itt a baj
tudom hogyan kell szenvedni
ehhez jó helyen születtem
és kitűnő képésben volt részem
értelmes bolond vagyok
ismerek egy francia házaspárt

...de a harcnál borzalmasabb volt
a pusztulás
mintha tövétől
a hegyéig
Templomhegy,
a tűz szinte beburkolta
mint egy selyempalást,
de a lángnál
bővebben áradt a vér
és
az áldozatok
többen voltak
mint a gyilkosok
...a halottaktól látni sem lehetett a földet a
katonák hullahegyeken át
bukdácsolva
üldözték a lázadókat

néhány pap hosszú
nyársakkal lerángatta az ólomlemezeket
a Templom tetejéről és
ledobta a rómaiakra,
de ezek nem értek el semmit, és mikor a tűz
utolérte őket,
meghúzták magukat a templomfalon

...a rómaiak mindent elejétől végig felgyújtottak, az oszlopocsarnokok
maradványait, a kapukat, a kincseskamrákat, aztán a külső templomudvar
még épségben álló csarnokára került a sor, amelybe mintegy hatezer ember
menekült, asszonyok, gyermekek és rengeteg mindenféle menekült
népség. Mielőtt a tisztek parancsot adtak volna rá, a katonák dühük-ben
rájuk gyújtották a csamokot, és ekkor egyesek a lángokban veszttek oda,
mások akkor, mikor kirohantak a tűzből. Pusztulásuk egy álprófeta lelkén
szárad, aki ezekben a napokban a város lakóinak ezt hazudta: Isten
parancsolja nekik, hogy menjenek fel a templomba, mert ott majd
megmutatja a menekülés útját.

...Így bolondították el
ezek a csalók
a sajnálatra méltó népet
viszont
a jövődő pusztulás
világos jeleit
nem hitték

az asszony álszenteskedő
egy napon velük teáztam
a férj kedves ember érzés van a mosolyában
a nő mosolya izgató
én nem mosolyogtam rá csak a férjére az
asszony leveleket ír hozzám amelyekben
arról ír hogy szeret engem látom annak az
asszonynak a melegségét
egy zörgő őszi levél melegsége
ő azt gondolja hogy ravaszsággal célt ér
szeretném neki megmutatni azt a szerencsétlen
falevelet
én nem voltam szenvedélyes a dicsőség keresésében
ezért Gyagilev magamra hagyott magamra hagyatva
lányok után szaladgáltam Sztravinszkij azt gondolta
mocskos ember vagyok
a szeme mutatta ezt
de ő nem nézett az én szemembe
sajnálom hogy benne rossz kép ragadt meg rólam
fiatal voltam és gyakran csináltam rosszat
észrevettem hogy nem szeretnek
kellemetlen ember ez állt a szemekben
egy olyan zománctáblán mint ami a
lépcsőházban is olvasható koldulni
kintornázni hatóságilag tilos szegény
koldus voltam hatvanöt rubel
nem volt elég ahhoz hogy anyámat és magamat megóvjam
a koplalástól lakást béreltünk harminchét rubelért
nem akarom hogy a kislányom féljen tőlem
mikor bejött a szobámba megszólítottam
mondtam ha akar ha akar ha akar velem
maradhat de ő elment én nagy fájdalmat
éreztem
így tudom elmondani az emberek nyelvén
azt amit Nizsinszkij érzett amikor a
gyerek megfordult és elment sötét
kís cakkos ruhában volt
jól kirajzolódott a nagy fehér ajtó előtt kicsit
billegve készülődött mert egyik lábával a
másikat sikárolta és észrevettem
egy felém irányuló mozdulatát de
eltoltam magamtól sajnos aztán
vissza akartam hívni
utána mentem de már
egy kedvesnővér állt mellette
folyton sírt az apáca
boldogtalan voltam
így tudom csak mondani
egy vastömb volt bennem
azt hittem Kyra azért ment el tőlem
mert nem szeret
az anyja megrémült amikor az
előszobában megjelentem
azt hitte bántani akarom a gyereket
ilyen képek lapulnak a nőben
mondtam hogy a gyereket szeretném megmenteni
ebédnél megszólaltam
tudom hogy mit határoztak az orvossal
az édesség tele volt gyógyszerrel
ezért otthagytam és gyümölcsöt kértem a
szolgáló belépett és kérdezte hogy a
sütemény ízlik-e
nevetve mondtam de szomorúsággal
„Pompás”
szeretem a zenét
egy napon találkoztam egy
oroszlány herceggel

és rájuk sem hederítettek
mintha megsiketültek volna
és nem látnák és nem hinnék
az Istentől küldött
intő jeleket
egyszer kard alakú csillag
állt meg a Város fölött

elfelejtettem a nevét mert így akartam
vett nekem egy pompás zongorát a
herceg bemutatott Gyagilevnek aki
megkért hogy látogassam meg a Hotel
Európában
mentem futottam a szerencsém után
meg is találtam
megengedtem neki hogy szeressen engem
reszkettem mint egy falevél
most is reszketek
gyűlöltem de tudtam hogy
másképpen anyám és én éhen halunk
úgy tettem mintha egy húron pendülnék vele
az embernek élni kell
ma már nem így gondolom
nem egészen így gondolom
keményen dolgoztam a próbateremben
állandóan fáradt voltam
de félttem nehogy Gyagilev kedvetlen
legyen velem
tudtam hogy mit érez hogy fiúkat szeret és
ezért nem is érthet engem
nem akartam hogy üldözzék az emberek
és lecsukják
nem szeretem őt de végül mégiscsak
ember
élő és igaz érzést akarok kiváltani
az emberek félreértenek mert nem bántom Gyagilevet
könyörgöm hagyják őt békén
ne emberi törvények ítélkezzenek
főlötte Gyagilev engem bántott
és én nem kívánom a büntetését az
én büntetésem már készen van nincs
jogom ítélni csak fejet hajtani a
meglevő szavakkal beszélek
nem ismerem az igazak nyelvét
ha Isten megszólal az én nyelvemen
szeretném mindenkinek elmagyarázni
de az emberek ilyenkor nevetni kezdenek
semmi vidám nincs az ilyen nevetésben a
Föld gyarló és lehűlőben van
egyelőre még meleg
de nem sokáig
ezért sürgeti Isten a kedves mozdulatokat az
emberek nem érthetik meg a valóságot mert
olyanok mint az ablak sarkában döngő
legyek
nem törnek át
nincsenek határok
a Föld kicsi birtok
tudom hogy ez nem vidám tudomány az
emberek azért rosszak mert
az emberek azért rosszak mert nehéz
számukra az élet
és nincs számukra lehetőség hogy az
igazi terheket megízleljék
csak a férgek gondjait gondolják
csak a férgek gondjait élük
Gyagilev nagyobb koponya a többieknél de
az ilyesminek nincs jelentősége a legyek
biztosan a potrohukkal dicsekszenek
és öntudatuk a bűdösségükkel növekszik a
legnagyobb és a legkisebb ember között
nevetséges a különbség
kérdés hogy Isten hajlandó-e különbséget
tenni

ROKOKÓ HÖLGY ...Jaj, jaj, belehalok, nincs mit tennem... De annyira tü-
zel a vágy, hogy meghágassam magam: mindent egy kockára teszek
fel, semmitől sem riadva vissza... Gyere, drágám, hatolj belém...

A LOVAG ...Úgy, úgy, ide be kell hatolnod, nővérem, Dolmancé, tartsátok
két felől a két lábát... a szakramentumát, mibe vágom a fejszémet, úgy,
úgy, ha szétszakad is, ha szétréped is belé, át kell esni rajta, a dupla
szentfaszát!

ROKOKÓ HÖLGY ...Lassabban, nem bírom ki! Segítség! Nem akarom,
hogy belémhatoljon!... Rajta, te vad tigris, tépj széjjel, ha tetszik, ha már
bent van, semmiség az egész, döf be, lovag, egészen markolatig, elél-
vezek! (stb.)

Gyagilev be akar vonulni a történelembe és
festi a haját
fekete festéket vásárol azzal dörzsöli le
láttam azt a festéket Gyagilev párnáin
nem tudom hogyan képzelte
festékekkel vagy ősz hajjal kíván-e bevonulni
egyszer a halántéka sárga lett
mert rossz festéket vásárolt
így legalább szerencsétlennek tűnt
ebben
hasonlított az emberekre
nevetséges zavartsága hozzánk
érező emberekhez tette hasonlatossá
szerette ha beszélnek róla
hát beszélek róla
monoklit is ezért hordott
hogyan emlegessék
nekem azt magyarázta hogy fél szemére
nem lát tisztán
megértettem hogy hazudik nekem
ettől kezdve semmilyen ügyben sem bíztam benne
egy ízben Párizs utcáin megütöttem a botja
kampójával visszatartott
ahogy el akartam menni
futott utánam
lassú léptekkel haladtam
rettegtem attól hogy az emberek valamit
észrevesznek
amit éreztem az nem harag volt
sírtam
Gyagilev fogát csikorgatta
ha ideges két hamis metszőfogát mozgatja
vénasszonyra emlékeztet
lassan haladtunk
már nem emlékszem hová jutottunk
féltem az élettől mert fiatal voltam
ahogy az emberek élnek
az minden gyermek számára ijesztő
nem tudtam mi ez
most huszonkilenc éves lehetek
de még most sem értem a felnőtteket
akik elintézik a dolgokat
nekünk nem volt kenyerünk
anyám nem tudta mit kell tenni
hogy kenyerünk legyen
már gyerekkoromban megértettem a Sorsot és
sírtam szívemben
láttam egymás mellett az embereket
mint a viaszalakokat
egyetlen mozdulatban tudtam látni
szegényeket
kicsit nevetséges és iszonyú volt
látszódot mindnek a sorsa
egy napon
elrohantam egy osztálytársam apjához és
elmondtam hogy anyánk szenved mert
nincs pénz
a fiú apja egy zongorista volt
a Cári Színház rendezőjéhez küldött a
rendező Krupensky volt
Jelikovski volt az igazgató
II. Miklós volta a cár
szerettem a színházat
bementem az irodába
bementem és megrémültem az emberektől
Krupenskynak fekete szakállja volt
nem tudtam szólni egy szót sem

ZENÉSZEK a kovásztalan kenyerek ünnepén
egy tehén, amelyet a főpap áldozatul az oltár
felé vezetett
a templom közepén
bárányt
ellett... de
különösebb a következő eset:
Bizonyos
Jesu, Annan fia
műveletlen paraszt
négy évvel a háború kitörése előtt
mikor a Város még jólétben békességben élt a
Városba jött a lombsátrak ünnepére
és kiáltozott:
Szózat keletről
szózat nyugatról, szózat a négy égtáj felől,
szózat
Jeruzsálem és a Templom fölött
szózat a menyasszonyok és vőlegények fölött
szózat az egész nép fölött
járta
a város utcáit
és éjjel-nappal
a pusztulás szavait kiáltozta
néhány előkelő polgár
elfogatta ezt az embert
és keményen megbotoztatta
de ő nem könyörgött
magáért
nem háborgott, mikor verték
száját nem nyitotta szája

az emberek nevetni kezdtek
én annál erősebben remegtem
megkérdezték mit akarok
kérek ötszáz rubelt hogy kifizessem
hogy kifizessem az adósságot
véletlenül mondtam ezt az összeget
rámmeredő arcokat láttam elszaladtam
gyorsan futottam emlékszem lihegtem a fekete
szakáll és Krupensky üldözött sírtam nem
teszem többé nem teszem többé anyámhoz
rohantam
majd megért engem és ezért hozzá rohantam
remegtem mint egy falevél
Isten falevele voltam éltem
és ez az élet elmúlt
mikor kicsi voltam volt egy szobám a
táncnövendékeim fizettek
boldog voltam azt hittem
mert külön szobám van már felnőtt vagyok
a külön szobában jó volt mert sokat sírhattam
és olvastam Dosztojevszkij könyvét A
félkegyelműt
ügyefogyottan tanulmányoztam ezt a könyvet
és megszerettem a herceget
anyám szerette a mulatságos embereket
mikor érezte hogy elég ennyivalónk van sok
embert hívott meg
a gyerek nézi a felnőtteket
néztem a felnőtteket
később rájöttem hogy tévedtem
a gyerekek olyanok mint akik idegenek a
gyerekek idegenek
ismertem egy fiút aki nem érezte jól magát
közöttünk és vodkát ivott
sápadt volt kiütések borították
a tanítókkal beszélgetett és
nem lehetett tudni mire gondol
a tanítók nem értik a gyerekeket
az emberek tévednek mert mondják
hogy a gyerek felnőtt lesz tévedés
a gyerek eltűnik és a romokból hamvakból
támad a felnőtt nevetségesek a tanítók
én tudom miért sírnak a gyerekek álmaikban
mert látják a felnőtteket és érzik
hogy valami hiba van
volt egy tanítóm
elhívott a lakására hogy tanít franciát
leültetett egy székre az ablakhoz és
egy könyvet adott
nem értettem hogy miért hívott ide ha
csak egy könyvet ad olvasni
hangosan olvastam de emlékszem hogy
ijesztő volt
volt egy apró kutyája az asztal alatt
a tényért nyaldosta én olvasás közben
hallgattam
az üres pléhtányért ahogy zörög olyan
hegyes arcú sovány kutya volt ütött-
kopott
sajnáltam a kutyát és elsomorodtam a
tanító nevetett a kutyán hogy ilyen
sovány undort éreztem és elmentem
ettől kezdve nem tanultam franciát nem
szerettem a Szentírást tanulni zavarban
voltam a Szentírásórán
a bátyuska egy kopejkát mutatott hogy
ezzel vették rá a gyerekek hogy megértse őket

de ő nem könyörgött magáért
száját nem nyitotta szóra

Joggal hitték az előljárók, hogy valami felsőbb hatalom irányítja ennek az
embernek a viselkedését

tehát elvitték a római
helytartó elé

Ott csontig szaggatták a húsát
korbácsütésekkel
de nem kért kegyelmet
nem siránkozott, mint a bárány a nyíró előtt száját nem nyitotta szóra.

Csak az ütések elapadtával kiáltott fel: „Jaj neked, Jeruzsálem!”
Midőn a helytartó

megkérdezte, hogy kicsoda,
honnan jött,
és miért kiáltozta ezt,
semmit sem felelt,
hanem folytatta jajveszékélését
- a városért -
míg végre látták,
hogy bolond és elbocsátották.

A háború kitöréséig senkivel sem érintkezett,
senkivel sem állt szóba, hanem
napról napra...

... szüntelenül jajveszékelt, mintha csak valami imádságot mondana:
„Jaj neked, Jeruzsálem!”
Naponta megverték, de nem átkozódott, ha enni adtak neki, nem
köszönte meg, mindenkinek csak ezzel a gyászos jóslattal felelt...

de nem értette meg a gyerekeket
nem is voltak ahhoz való képességei
templomba szívesen jártam
szerettem az ikonokat és
gyertyát lehetett árulni
egyre soványabb lettem sokat dolgoztam
mindenki beszélni kezdett rólam
mint első táncos szerepeltem a színházban
pedig még iskolába jártam
szerettem mutogatni magam de
nem szerettem a dicséretet és
nem kérkedtem
megismerkedtem egy színi osztályos lánnyal
engem választott kedvencének egy
bársonyalbumot adott nekem újságkivágásokat
gyűjtött rólam az albumba
ott olvastam hogy csodagyereknek tartanak
ez nem tetszett nekem mert dicséret
a fecskét nem dicsérik hogy repül
de a lányt megszerettem
mindig rámosolyogtam
észrevettem hogy szeretnek engem
mert sok emberre mosolyogtam
de ez csak a gyerek szokása volt
én nem lettem felnőtt de
már nem mosolygok
nincs hozzá képessége a szívemnek
amikor A félkegyelműt olvastam
megéreztem hogy a Félkegyelmű tulajdonképpen
nem is félkegyelmű hanem inkább jó ember
már engem magamat is
félkegyelműnek tartanak
nem bánom
és még színlelem is ezt a félkegyelműt
anyám saját tejével táplált
minden ember így nevelkedett
én Oroszországban nőttem föl
bárha lengyel vagyok apám is az
volt
szerettem Lengyelországot a
forradalmat nem szeretem a
forradalom borzalmat jelent
nagyon sajnálom a népet
ha a forradalom megöl embereket
sírnom kell
a pártpolitika tömeggyilkossághoz vezet
nem szeretek húst enni
mert láttam amint ölték a bárányokat
és galambokat
éreztek a halál közeledtét én
elmentem onnan
ne legyek bémészködő
unott járókelő aki lökdösődve nyakát
nyújtogatva tolakszik közel
a katasztrófához
felfelé rohantam egy dombra
megint sírtam
és elakadt a lélegzésem
éreztem hogy megfulladok
színjáték zúgott bennem a
bárány halála volt
elbújtam
féltem hogy az emberek kinevetnek
szeretek egyedül sétálni
valamennyien egyedül vagyunk

ZENÉSZEK ... különösen hangosan kiáltozott ünnepnapokon, és ámbár
ezt hét évig és öt hónapig folytatta, nem fáradt bele,
hangja nem rekedt el,
míg végül
látta, hogy jövődölése teljesül, és
abbahagyta a jajveszékélést

Manökenek zenei kísérettel kifutnak a pástra, és egymás után mondják a szövegeket:

Íme,
az Úr
lesöpri a földet,
kopárrá teszi,
és elcsúfítja a színét, a
föld úgy jár,
mint akit kifosztottak,
az Úr mondta ezt ki ellene

azt akarom hogy életemben felejtse el
ha meghaltam feltámadok a szeretetben ha
üres név leszek majd befogadnak néha
bohóckodom
hogy könnyebben megértsenek
szeretem Shakespeare bohócait
én Isten bohóca vagyok
ezért játszom
a bohóc körül minden rendben van
az embernek hasonlítani kéne a bohóca a
régizsidók
a bálványokat dögöket
a Hinnom völgyébe vitték
ilyen holttetem faragott kép
undokság vagyunk szeretet nélkül
testvéreim
a bohóc a szeretet mártírja
a színház is gyehenna dögtemető
ha nincs benne szeretet
kedves feleségem
én azért változtam meg
mert Isten így akarta
és így akartam én is
te orvost hívtál
egy idegenben bízál és nem bennem
az orvos most retteg
nehogy észrevegyék hogy semmit sem tud
én nem félek megmutatni hogy az ember
semmi
ezért nem táncolok tovább
gyakran szeretnék sétálni veled
de te nem akarsz
azt gondolod hogy én beteg vagyok
szeretem a magyar nyelvet
mert te magyar vagy
szeretnék egy házat építeni vidéken
ott kellene élni
nem kívánok neked rosszat
szeress engem
azért nem ettem mert láttam hogy hús van
ne haragudj ezért
a hús rossz
láttam hogyan ölik az állatokat
hallottam a sírásukat
azért húztam le a jegygyűrűmet
hogy a feleségem ne egyen húst
elrohantam otthonról
mivel a feleségem megrémült tőlem láttam
egy hegynék felfelé futó lovat megtetszett és
magam is úgy tettem mint ő megértettem
hogy mit érez
elhatároztam hogy a ló és én
üthetnek amíg kedvük tartja
továbbra is azt tesszük majd
amit a szívünk diktál
láttunk egy szánkóban ülő kövér embert a
feleségével aki szomorú volt a kocsis is
szomorú volt
mindenki szomorú volt
én nem voltam az mert
olyan voltam mint a ló
a sürgönyhivatalnál
nem olvastam el a hadijelentést
visszafordultam a saját otthonom felé
láttam hogy a kapu nyitva van
bementem és leültem a zongorához
egy gyászindulót játszottam

Gyászba borul
elhervad a föld
elsorvad
elsorvad az ég is a
földdel együtt fertőzött
lett a föld az
embernek lábaitól
mert áthágták a törvényeket
és megtörték az örök szövetséget

Ezért megemészti az átok a földet
és lakolnak a rajta lakók és kevés
marad meg

gyászol a must, elhervad a szőlő
és sóhajtanak a vidám szívűek

megszűnt a dobok vidámsága, elcsöndesülnek a
mulatózók
a citerának dala megszűnt
keserű lett az ital a mulatóknak

romba dől
az álnokság városa
bezárított minden ház
nem nyílik kapu

az utcákban csak a panasz
hallható
minden öröm alkonyra szállt
a város pusztaság
és rommá zúzatott a kapu

Úgy lesz majd a földön a
nemzetek között
mint amikor leverik a bogyót
az olajfáról
és a szüret elmúltával
böngészik a szőlőt

és ők e kevésre is
dicséretet zengenek és
a tenger szigetein is az
Urat áldják

hanem én azt mondom
Elég volt
jaj az árulóknak
pogányok
pogányok szava ez

rettegés
rettegés
vár rád és nem lesz otthonod
földnek lakója

a szobalány bejött és azt mondta gyönyörű
abbahagytam és enni kezdtem mindenki azt
hiszi beteg vagyok
a feleségem szerint igazi orosz barbár vagyok
amikor zongoráztam
úgy éreztem hogy a ló az arcomba fúj
ezért mosolyodtam el és nem volt bánatos
az a gyászinduló
a feleségem okos asszony
megtanított az élet dolgaira
összeroppantam a túl sok munkától
ideglázt kaptam
a halál kapujában voltam
szerettem a színházat és dolgozni akartam
de megértettem hogy minden pénzért történik
észrevettem hogy nem szeretnek mert Isten
bohóca vagyok visszahúzódtam magamba és
már nem tudtam elviselni az embereket nem
tudom miért sír a feleségem drága anyám
írtam magának de nem kaptam semmi választ
nem kaptam hírt magáról én jó egészségben
vagyok és boldog vagyok
de nagyon szomorkodom hogy nem láthatom
magát
kérem hogy jöjjön el hozzám
van egy kis házám
ez a ház a maga rendelkezésére áll
hiszen maga nevelt engem
van egy lányom és szeretném ha őt is
maga nevelné
jöjjön azonnal
majd küldök pénzt az utazásra
nem akarok belekeveredni a politikába
nem hagyok jóvá semmilyen gyilkosságot
nincs sok pénzem
de elég ahhoz hogy magukról egész
életükre gondoskodjam magamnak
nincs pénzre szükségem
kérem drága anyám csókolja meg
mindazokat akik szeretnek
nem kívánok sokáig élni
közölték velem hogy örült vagyok
éltem örültem
de az emberek azt mondták hogy
nem jól van így
minden ami körülöttem van üres
elhatároztam hogy nem csinállok semmit
kiürítettem a szobámat most üresek a falak
csak egy ágy asztal és szék és
az ablakok
mindez olyan ismerős
én az vagyok aki meghal
ha nem szeretik
az embertársak örülni akarnak boldogok
akarnak lenni és úgy maradni
akár Victor Hugónál a nevető ember
a feleségem megrémül majd
ha megérti hogy amit írok igazság
nem titkolhatom el amit tudok ha
élek nem játszom halottat
mint a csótány akire hirtelen villanyt gyújtanak és
úgy tesz mintha ő a semmi kínai írásjegye lenne

Aki elmenekül a rettegés
hangja elől
az verembe esik

és aki kimászik a veremből
arra tőr csapódik

mert megnyílnak az egek
és megrendülnek az ég oszlopai

Inogva meging a föld
mint a részeg
és meglódul mint a kaliba

és reá nehezedik büne és elesik
és nem kél fel többé

MANÖKENEK FELVONULÁSA

Azokban a napokban majd
meglátogatja az úr az ég seregét
a magasban
és a föld királyait lenn a földön
és összegyűjti őket mint foglyokat
egy verembe
és sok idők múltán meglátogatja őket

egyszer tizenöt esztendőös koromban
haldokoltam egy kórházban
ott megértettem ezen a világon kívül
nincs világosság
fényt akarok
a halál fénytelen csillag
észrevettem hogy sok ember
ragyogás nélküli teher
én is örült voltam
de megértettem az igazságot
mikor meghallottam hogy a feleségem az
orvossal beszél
nehéz érezni hogy az ember egyedül van
mintha egy idegen duruzsolna benne de
mindent csak egyedül lehet megérteni a
világ az amit a szenvedés megért nincs
odakészítve semmi
megyek enni és inni valamit
iszom egy üveg ásványvizet
az ember tökéletlen ezért van szüksége
ásványvízre
a forrásvizek sok ezer éves esők
meggyógyítják a beteget
én nem vagyok beteg de bezárnak majd a
tébolydába
készen vagyok mindenre
Isten általam figyelj majd
hogy mi történik a tébolydában
Isten kémje leszek
már nem rettegek
várom Isten kívánságait
a feleségem nem alszik
és én is ébren vagyok
ő gondolkozik én érzek
ez a szereposztás
nem adhatjuk vissza a szerepeket
félek
nem tudom mit mondjak neki holnap
meg akarom neki mondani
hogy miért nem szeret engem
fázom
tudom hogy az emberek megszokják a szomorúságot és
majd én is hozzászokom
bocsánatot kérek a feleségemtől
egyre jobban fázom
nem érzek már semmi többet
Isten nem akart bántani engem de
meg kellett értenem a szenvedés értelmét és
most hogy megértettem
már nem érzek fájdalmakat
ebben az órában
megadatott az üresség édessége a
falra néztem és láttam a kárpitot
a lámpára néztem és láttam az üveget
majd a messzeségbe néztem
és ürességet láttam
ezt nevezném tudásnak vagy boldogságnak ha
nem lennék tudatlan és szomorú egyszerű
ember vagyok
földi békére vágyom
e pillanatban a Föld valóságos pokol az
emberek úgy tartják hogy
a gyerekekre szükség van
hogy feltöltsék a hadsereget
megölik a gyerekeket
és hamuval borítják a Földet
a hamu hasznos de szomorú anyag

akkor elpirul a hold
a nap megszégyenül

mert a Seregek Ura
elfoglalja trónját a Sion-hegyén
és felragyog dicsősége
az övéinek arca előtt

N. R. *(befejezi a történetet)*

...még sohasem beszélt velem így,
és ennyi ember előtt!
Nem tudtam elviselni! Kimentem a teremből.
Asseo utánam jött.
Mi történt, mi van Nizsinszkijjel?
Nem tudom, haza szeretném vinni.
Mit tegyünk?
Visszamentünk. Vaszlav már táncolt.
Ragyogóan de félelmetesen.

...néhány vég fekete és fehér
vászonból nagy keresztet fektetett
végig a termen... ő maga
ott állt a kereszt fejénél
kitért karokkal, mint egy élő kereszt

„Most eltáncolom önöknek a háborút.”
Csönd.
„Most eltáncolom önöknek a háborút,
amelyet önök nem akadályoztak meg,
tehát szintén felelősek érte.”
Ijesztő jelenet volt.
Az egész terem mozdulatlan néma,
mintha bábuk lettek volna.

én orosz vagyok és ezért tudom
hogy mi a Föld
sokan majd azt mondják
„Miért beszél Nizsinszkij a Földről és Istenről
folyton...
megbolondult
ő csupán táncos és semmi más”
értem őket igazságot mondanak
csupán táncos vagyok és semmi más
ezért beszélek Istenről és Földről
az emberek azt mondják nem tudom
mi a félelem
mert nem harcoltam a háborúban
harcoltam a feleségem anyjával
mikor Magyarországon internáltak
az anyósom táplált minket
a rokonok rendszerint nem szeretik egymást
elhatároztam hogy megbántottságot tettek
az anyósom nem értett meg
azt hitte szegény vagyok és rémült
félt hogy pénzbe kerülök
anyám ötven kopejkát adott hetenként
sokat ettem mindig éhes voltam
Magyarországon az élelmiszer drága volt
nem értettem meg hogy kevesebbet kell
vendégségben enni
úgy ettem mint egy felnőtt
én nem akartam táncolni mert internáltak
egyik napról a másikra éltem
nem úgy élek mint egy rendes ember
ma reggel bemutatót tartottam
hirtelen énekelni kezdtem
mély hangon mint Saljapin
azt akarom hogy vigyázzanak rám
nem vagyok önző de
egy ritka porcelánra is vigyáznak
én is mindent megteszek az emberekért
remélem szeretni fogják a feleségemet és
a gyerekeket
sokan mondják hogy Nizsinszkij komédiás
galamb vagyok
az emberek majd megszeretnek ha
megismerik az életemet
szeretném ha vigyáznának rám
szeretet amit akarok szeretet
nem kell a jótekonyság
sajnos átlátok az embereken
nem ismerhet engem hisz sosem látott
mondják majd
szerencsétlen be vagy a húsba zárva
onnan dörömbölsz
én mindenki vagyok
szabad vagyok onnan ismerlek
megölhetnek mégis élni fogok
jöjjenek nézzenek meg
látni fogják hogy bűnös ember vagyok
mégis közelembre akarom az embereket
ezért van az ajtóm örökké tárva
ha véletlenül zárva találják
kopogjanak és én ajtót nyitok
a feleségem talán ideges lesz
ha idegenek járnak a házban
ezért mindenkit arra kérek
inkább maradjon otthon és én eljövök
azokhoz akik hívnak
mindenki szegény
majd színházam lesz és ingyen táncolok

Vaszlav éppen olyan ragyogóan
és csodálatosan táncolt, mint mindig,
de egészen másképp.
Néha eszembe juttatta a Petruska ama
képét, amikor a bábu menekülni
igyekszik végzete előtt.

Mintha az egész termet megtöltötte volna
irtózással sújtott
szenvedő emberszeretettel.
Tragikus volt,
minden mozdulata monumentális.
Magával ragadott mindnyájunkat,
szinte láttuk, amint lebeg
holttesteken.

...A közönség lélegzetvisszafojtva,
borzadállyal ült
és mégis valami különös bűvöletben
MANÖKENEK
a közönség
szent borzadállyal
lé-legzet
lé-hé-le-heg-ze-het
vissza-folytva
szent borzadállyal
de
mégis
ennek dacára
valami
valami
valami
valami
különös bűvöletben
a közönség
ahogy
N. R. mintha megkövültek volna
MANÖKENEK
...na ez az
mintha
megkövültek volna
N. R. De mi megérettük Vaszlavban a mindenen
győzedelmeskedő egyéniség erejét.
Olyan volt, mint a dzsungelből kiszabadult
MANÖKENEK . . . na... na... na... N. R.
minta dzsungelből kiszabadult tigris, amely
minden pillanatban megsemmisíthet

azok akik fizetni akarnak kénytelenek
lesznek a sorukra várni jertek hozzám és látni
fogtok amikor pénzért táncoltam meghaltam a
kimerültségtől mint a korbáccsal hajszolt ló
a kocsis nem értette hogy az állatban már nem
már nem maradt erő
hegynek felfelé hajtja a lovat
és üti
a ló összeesett én tanúja voltam
kiáltani akartam de meggondoltam
hiszen a ló se kiáltozott
halkan sírtam
az állatorvos revolverrel jött és
fejbe lőtte a lovat
együtt ebédeltünk az orvossal
figyelt meg akarja tudni hogy
elmebajos vagyok-e
biztos benne hogy valami határozott
baj van velem vele van
valami baj
ideges ember sokat dohányzik
undort érzek nem haragot undort
nincs pénzem félek hogy tébolydába zárnak
elmegek
ha senki sem vesz észre egyedül megyek
a hátsó kapun kiléptem az utcára az
embereknek nincs semmi dolguk
ezért mások életével szórakoznak
kijöttem a házból mert ott
nem szeretnek engem
találkoztam az orvossal kezet fogtunk
megmondtam neki hogy mindenki beteg
elmegek egy bordélyházba mert
szeretném megérteni az utcalányokat
engem ők megértenek
Párizsban tifuszt kaptam
mert vödörből ittam a rossz vizet szegény
voltam nem telt ásványvízre magas lázam
volt betegen feküdtem Gyagilev akkor
mondta hogy éljünk együtt
sírtam és nem tudtam mit tegyek
egyedül voltam
ettem egy narancsot Gyagilev hozta nekem
narancssal a kezemben elaludtam mikor
felébredtem a narancs szétnyomva feküdt a
padlón nem értettem hogy mi történt velem
elvesztettem akkor rövid időre magamat
egyszer New Yorkból mentem Bostonba
hajón egy orosz politikai kém jött
hozzám azt hitte rólam hogy nihilista vagyok
nem tudom mi a nihilizmus
mert engem a Cári Tánciskolában neveltek
megállapítottam hogy a kém gyengén színészkedik
és kölniszaga van
tehát megfordultam és otthagytam
holnap Zürichbe kell mennem ezért
lefekszem
nem fekszem le
fáj a fejem és lüktet a vérem
nem szeretem az ilyen szenvedést
kérem Istent hogy segítsen rajtam
fejemben fáj minden
a halált érzem itt valahol
az anyósom nagy művésznő és
szép asszony

minket...
Es csak táncolt, táncolt tovább.
Vadul forgott a térben, magával sodorva
a közönséget

Manökenek lázadoznak

...sodorva a közönséget háborúba, romlásba
szembenézve szenvedéssel, iszonyattal,
küszködve minden tettejével, acélos
izomzattal, villámszerű gyorsasággal

Manökenek énekelnek zajonganak

...tánc volt ez az életért a halál ellen.

N. R. ...azon a napon, mikor Bleuler professzor megállapította a betegségem, azon a napon, mikor él elhatároztam, hogy Vaszlavot tőlem telhetőleg megmentem a sorstól, amelyre ítéltetett, szüleim végsőkéig felizgatva megérkeztek Zürichbe.

Arra a kétségbeejtő hírre, hogy férjemet örültnek nyilvánították, teljesen elvesztették fejüket.

mikor még internálva voltam Budapesten
ő adott nekem enni és a házába fogadott
megfigyeltem hogy az életről mit gondol
csücsörített és a szemét lehunyta
ha véletlenül a halálról volt szó
pedig nem mondanám hogy különösen érzékeny asszony
gyakran kapott dührohamot
ilyenkor hang nélkül sikoltzott
és a halántékánál a haját tépte
mondtam hogy azért kap rohamokat
mert nem szereti az embereket
másnap kezét adott a kalauznak
a villamoson de valahogy úgy
csinálta hogy a kalauz elpirult
jó asszony tulajdonképpen
elhelyezést keres a munkanélküliek számára
fényképeket mutatott magáról mikor
először látott
a feleségem sírva fakadt ettől a
naptól kezdve nem bízhattam az
anyósomban észrevette hogy
tartózkodó vagyok
nem vettem tudomást róla
mindenfelé panaszkodott
hogy ez a Nizsinszkij szörnyű alak
sokan elfordultak tőlem
ő nevetett de én nem haragudtam rá
csak színleltem a haragot jobb
asszonnyá akartam tenni
azt akarom hogy észrevegye
mennyire megbántott embereket
és kérjen tőlük bocsánatot
tudom hogy ezért a magyarok
majd darabokra tépnek
de kérni fogom Istent
hogy fegyverezze le a magyarokat
szegény vagyok nincstelen
a feleségemre hagytam mindenem
koldusként tartanak
az anyósomnak márványoszlopos háza van
lassankint kezdem megérteni Istent
tudom hogy ő teremtette a mozgást
és ezért kérem hogy segítsen
ez is csak egy szokása az embereknek
az ilyen kéregetés
érezem hogy Istent kérni teljesen
értelmetlen
mintha a tengerhez folyamodna egy halacska
észrevettem hogy az anyósom és a feleségem
sápadtan járnak kelnek
el akarják rejteni indulataikat
úgy látszik nagyon nehéz az indulatokat elrejteni
én nyugodtan nézdegelek magam körül
Isten békéje van rajtam
látok mindent ami rossz
a feleségem jött és felszólított hogy
mondjam meg Kyrának
nem jövök többé vissza
a feleségem szeme tele volt könnyel
és reszketve mondta hogy nem hagy el
de én látom hogy megkönnyebbülés van benne
mint aki a hibás jószágot eladta
ha a feleségem fél tőlem akkor
jobb lesz elmenni innen egy
tébolydába
mivel én nem félek semmitől
mitől is félnék

Minthogy a válasra nem sikerült rábeszélőniök, mindenáron kezükbe akarták venni...

..kezükbe akarták venni életünk intézését.

Anyám sétálni vitt, távollétem alatt - miközben Vaszlav ágyban fekvé várta a reggelijét - holtra rémült szüleim ...holtra rémült szüleim hívására rendőrség vonult fel

és
a Hotel Bauer en

Ville-t tűzoltócsapat

...tűzoltócsapat

zárta körül a szállodát, hogy megakadályozza Vaszlav esetleges és feltételezhető, mert így fejezte ki magát később a tűzoltóparancsnok, hogy esetleges és feltételezhető kísérletét, ha ki akarna ugrani az ablakon, tudniillik a szállodát körülzárva, minden feltételezhető helyen ponyvát feszítve álltak a tűzoltók.

A rendőrök bekopogtak Vaszlav ajtaján, Vaszlav abban a hiszemben, hogy a pincér jelentkezik, ajtót nyitott. Azonnal lefoglák. Úgy, pizsamában akarták elvinni.

Férjem, amint később elmesélték nekem, megkérdezte: mit követtem el, hol a feleségem, mit akarnak tőlem? - azok erősködtek, hogy menjen velük, de az orvos, látva nyugodtságát, utasította az ápolókat, a rendőröket és a tűzoltókat, hogy hagyjanak neki békét. Vaszlav megköszönte és ezt mondta: „Kérem, engedjék, hogy felöltözzem!”

Amikor délben hazaértem, már üresen találtam a szobáját.

Kétségbeesetten rohantam Bleuler tanárhoz, aki segített megkeresni Vaszlavot.

Az állami tébolydában találtunk rá, harminc más beteg között. A sokk következtében addigra már átesett első örvongási rohamán. Bleuler tanár mélységesen sajnálta a tragikus tévedést, mely

a lappangó betegséget kirobbantotta...

Az ő tanácsára átvittük Vaszlavot a Belle vue szanatóriumba, ahol jószívű barátokat talált Biswanger doktorékban...

álmomban néha sírok de
kihez bújjak
nem veszem el az eszemet de
lehet hogy sírni fogok sírni bűnös
ember vagyok
azt akarom hogy az emberek javítsák meg magukat
nincs más lehetőség
mint kigyógyulni a rosszból
a népek olyanok mint a gyerekek
csodálják a zeppelint
mert sok embert tud szállítani a levegőben
a németeknek sok zeppelinjük van azt
hitték nagy dolgokat érnek el a
zeppelinrel
aztán a vége egy csomó halott
a feleségem anyja bejött hozzám sírt és
bocsánatot kért
csókolta a kezemet mondtam nem kell
bocsánatot kérni nem vagyok pópa se
harag nincs bennem
mondtam hogy az emberek kérés nélkül jöhetnek
hozzám kérés nélkül
hallottam kislányom hangját
nagyon sírt a kislányom
mikor mondtam hogy örökre elmegyek
nem értette mindjárt hogy az mit jelent
örökre
minden olyan ismerős mint egy
régen látott színdarabban
de a végére nem emlékszem
a kislányom látja hogy mi történik de
nem tud segíteni
vagy én nem tudom elfelejtettem
hogyan kell az ő tudását megfejteni
örülök hogy Lujza aki ennem ad
ragaszkodik hozzám és nem úgy bánik velem
mint egy bolonddal
ha az emberek nem változtatják meg
életüket a kereskedelem el fog pusztítani mindent
a gyárak elszívják a föld erejét és
a városok megmérgezik a
a városok megmérgezik a Földet
nem akarok pogromokat
le kell mondani a rosszról mert nem
élünk sokáig a Föld fuldoklik és ezért
mindenkit arra kérek
hagyja el a gyárakat és hallgasson rám
nem tőlem kell félni
hanem azoktól akik a nép ügyeit
intézik és nyilvánosan
meztelen szájjal mosolyognak és
olyanok mint a
ragadozók szabadon járnak és
alattomosan várják
az újabb nemzedékeket
férfi és nő egyek
én férj és feleség vagyok egy személyben
nem jó ha férj és feleség kicsapongók
csodálkozva nézik ezt a gyerekek a
feleségem jó asszony
és ilyen a gyerekem is
nem szabad őket bántani
ne bántsa senki a gyerekemet
nem bírom tovább
fájdalmat érzek
a szobalány betárolta az ebédet
feleségemnek Kyrának és az ápolónőnek

...a kezelőorvosok aláírásával - elmondhatatlan nehézségek árán -
egy folyamodványt juttattunk el az új cárhoz, Leninhez, kérve, hogy
Vaszlav húga és anyja Oroszországból hozzánk utazzanak. Azt
reméltük, hogy a viszontlátás megrázkódtatása segíthet rajta. A
kérést elutasították, de azok megtudták, mi történt, és valahogy áttán-
colták magukat a határon: sógornóm anyjával együtt eljött hozzánk.

...de Vaszlavot érzéketlenül hagyta a viszontlátás. Csak, ha Kyrát látja,
akkor mosolyog és szól. „Attention á l'enfant”

Egyszer Párizsban Gyagilev látogatott el hozzánk... „Vaca, milyen lusta
vagy, gyere, lépj fel az Orosz Balettben.”

Vaszlav a fejét rázta:

„Nem tudok, mert örültt vagyok”

Gyagilev akkor sírva fakadt.

...Az otthon légköre nem hatott enyhítőleg Vaszlavra.

Ellenkezőleg.

A nagy erőfeszítés, hogy normálisan viselkedjék, dühöngéseket váltott
ki belőle.

Elhatároztam tehát, hogy oda viszem, ahol boldog volt: a svájci szanató-
riumba.

Ott van most is, és álmodik. Hallucinációi a háborúra vonatkoznak. Szá-
mára nem múltak el a szömyűségek. Haldokló katonákat lát maga körül,
és füle iszonyú hangokkal van tele.

Ha meglátogatom, hálás pillantással közeledik felém, mint kutya a gaz-
dájához, aki gondját viseli...

Krisztus egy nagy keresztet hordott
az ápolónő kis keresztet hord egy
szalagon
mikor beléptem a szobába
felkapcsoltam a villanyt
holott nem volt rá szükség
az ápolónő élesen rám nézett
én elmosolyodtam
szegényke olyan bután nézett
nem érti a tréfát
ült mereven púderes
nyakában az öt sebből vérző
kicsinyített lázadóval
mondtam neki hogy
ne féljen
kitűnő munkát végzett
kap tőlem pénzt és ajándékot
meleg szvettert hogy
azt viselje ha elmegy otthonról
a férje hegedűs a Palace Szállóban
ahol az emberek butaságokkal töltik az időt
igen a közönség szórakozni akart és azt
képzelte hogy szórakoztatni akarom de úgy
táncoltam hogy megrémültek mindenkit
szerettem de engem
nem szerettek ezért lettem ideges és izgatott
egyszer egy arisztokrata nő meg akart
ismerkedni velem mondtam hogy menjen el de
maradni akart mutattam hogy véres a véres a
lábam a táncolástól
akkor elment mert nem szereti a vért a
vért azért mutattam hogy értse
a vér háború és én nem szeretem a háborút
sok háborút éltem át szörnyű volt a háborúban
nem számít az ember és olyan emberek
tűnnek fel akik ezt kibírják és olyanok lesznek
mint a hiénák bűzlenek és a pusztulás élteti
őket és az elevenek hullását akarják félek az
emberektől mert szőrös pofájukra vették a
nagy mama csipkés főkötőjét és selypítve
beszélnek de oldalt a tépőfogagnál kicsurog a
nyál és a nagy mama kedves szavait mondják
íme azt akarják hogy az ő életüket éljem és a
bűz csapásain velük lihegve képtelen
reményeiket szeressem azt akarják hogy
vidám táncot járjak én egyforma sárga
nézésüket látom amint összehangolt tébolyba
zuhannak szállnak alá
egyetemes bűzben caplatnak bicegnek
örvénylenek
darázs hullája van a szemükben a
feleségem sóhajtozik
én nem válaszolok a sóhajára
megérzi ha róla gondolkozom
ásít és szeretné ha aludni mennék
köhög és ásít hogy magára vonja az
ember figyelmét
ha akarják elmegyek velük egy kabaréba egy
itteni kabarészínész azt mondta hogy
a világ nemsokára lábai előtt hever
aztán Párizsban táncolok majd
hogy segítsen a szegény színészeket
majd Astruc összehívja a művésznépet és
így szólok hozzájuk

figyeljeteK rám művészek
még nem tudom hogy aztán mit fogok mondani
majd megértjük egymást
szeretem az örülteket tudok velük beszélni
a művészek bolondok a fivérem tébolydában
volt ismerem az életét és megértem őket a
tébolyda lángot kapott és a fivérem benne égett
igen mosolyogtam mikor hozták a hírt
mert arra gondoltam hogy ez a színház
égő tébolyda
féltem az anyámat utolsó napjait éli
talán már nem is látjuk egymást
egyszer sétálni mentem és vérnyomokat
láttam a hóban követtem a nyomokat
és megállapítottam hogy megöltek valakit
aki még most is életben van
más irányba fordultam és
még több vérnyomot láttam
megértettem hogy azok nem is vérnyomok
hanem trágya
azt gondoltam hogy valaki eltemette
testvérét a hóban féltem
egy ideig ott álltam aztán
megéreztem hogy valaki elindít a
szakadék felé
néhány ág megakadályozta a zuhanásomat az
ágak testvérek
az emberek nem húznak vissza
megértettem hogy csoda történt
Isten így szólt hozzám menj
és mondd meg a feleségednek hogy örült vagy
az úton akkor megint láttam vérnyomokat de nem
hittem bennük
szaladni kezdtem ha szaladok
kisfiúnak érzem magam észrevettem
egy embert aki egy falapáttal szórta a havat
aztán ágakat tört köszönni akartam
jó reggelt öreg de túlságosan el volt foglalva
éreztem hogy ez az ember a gyilkos de tudtam
hogy tévedek
ennek ellenére továbbra is
azt éreztem hogy ő a gyilkos
mintha az ilyesminek értelme volna
indulni akartam de egy pad
egy hóbucka volt mellette egy fenyőág volt a
hóhalomba szúrva egy luk volt körülötte
belenéztem és megértettem hogy az az ember
határozott céllal csinált oda *EGY LUKAT* egy kis
halom volt rajta kereszt a kereszt alatt egy írás
megértettem hogy ez az ember a feleségére
gondolt amikor ezt a sírt készítette
szaladni kezdtem megértettem hogy a
feleségem rosszul van beteg vissza-fordultam
elmozdítottam odébbtoltam a fa-darabot
biztos ami biztos kérem a svájci népet hogy
vigyázzon rám
a feleségem sírni fog ha meghalok remélem
hogy hamarosan elfelejt
arra a megállapításra jutottam hogy jobb
hallgatni mint beszélni
nem félek a fogságtól ott is életet találok
amíg van élet megszoktam hogy egyedül
élek
nem akarom hogy nagy embernek gondoljanak
egyszerű ember vagyok aki szenved

nyomorult beteg vagyok
a gyerekem figyel és hallgat mindent
remélem hogy meg fog érteni
az én kis Kyrám is azt hiszi hogy beteg
vagyok mert így mondták neki kérdezte
hogy jól alszom e mondtam hogy igen
szeretnék mindenkit szeretni a világ él
mindenütt otthonom van az én pártom
Isten pártja
nem akarok határokat birtokot
remélem hogy megjavulok
szeretném hogy a feleségem szeressen
én titokban elmondtam neki minden tervemet
aztán ő mindent elárult az orvosoknak azt
képzeli hogy Nizsinszkij vagyok a művész nem
nem így van
én Isten valamicskéje vagyok
én majd érzek ő majd megért aztán én
értem meg amit érez
nem akarom hogy beteg légy szeretlek
élni akarok és ezért veled leszek
beszélek hozzád
nem akarom hogy ezeket mondja
nem szeretem az okos beszédet
nem akarom hogy jöjjön a halál
ezért mindenféle fogást alkalmazok jaj az
emberek szokásai a halálba vezetnek
vannak emberek akiknek a szeretete nem
halott és ezek nem engedik
hogy Nizsinszkijt tébolydába tegyék
a szobalány bejött és a közelembbe állt azt
gondolva hogy beteg vagyok telefonálnak
valamiről
azt hiszem börtönbe akarnak vinni
egy fenőtt embert hallom hogy értem jön
valaki a kislányom énekel
a-la la-la-la al-la-lla-la-la
nem értem de érzem hogy
nekem szól azt akarja
mondani hogy minden ami van
al-la-la-lla-la
nem szörnyűség
hanem öröm